Debatt: Allvarligt att fler unga vill legalisera cannabis

Publicerad idag kl. 07:30

Johan Nilsson/TT

Beslagtagen cannabis. Arkivbild.

Detta är en debattartikel.
Det betyder att innehållet är skribentens egna uppfattning.

Visa på konsekvenserna vid legalisering och satsa mer på attitydförändring, förebyggande och behandling, uppmanar Bertil Forsberg, ordförande Västerbottens läns nykterhetsförbund.

Andelen som använder cannabis liksom tyngre narkotika är lägre i Sverige än i de flesta jämförbara länder. Det finns ändå anledning att känna oro. Exempelvis har Rättsmedicinalverket nyligen rapporterat att bland förare som dör i trafiken har enligt obduktionen 28 procent narkotika i kroppen, ofta opioder bland äldre, medan cannabis är vanligast bland yngre.

Alkohol påvisades hos 16 procent av de omkomna förarna. Förhållandet talar för att den förmodat begränsade grupp som använder narkotika skapar stora risker även för andra. Skolskjutningen i Örebro är ett annat exempel på hänsynslöst agerande under narkotikapåverkan. Vår lokala undersökning av lagförda rattfylleribrott vid Umeå tingsrätt under 2 år visar att brottet rattfylleri under påverkan av narkotika idag är lika vanligt som ”vanligt rattfylleri” (alkoholpåverkan), och helt dominerande bland yngre personer. Cannabis och amfetamin är de vanligast förekommande drogerna och förekommer tillsammans i omkring 75 % av de rapporterade drograttfylleribrotten.

Trots varnande exempel från flera länder hörs allt mer ofta förslag om att legalisera cannabis, ibland även annan narkotika. Från Västerbottens läns nykterhetsförbund genomförde vi därför i höstas en undersökning om västerbottningars syn på frågan. Ett antal frågor i ämnet ställdes till folk på gatan (vuxna). Intervjuer genomfördes i alla utom en av Västerbottens kommuner, och nära 500 personer

deltog. Vår rapport om opinionsläget bygger på svaren från de 431 personer som var minst 18 år och bosatta i länet.

Nära 12 % av Västerbottningarna svarade ja på frågan ”Anser du att det ska vara lagligt i Sverige att använda cannabis?”, och nästan 19% bland deltagare från länets tre städer svarade ja. Unga deltagare var mest positiva, ungefär var fjärde person under 30 år svarade ja till att användning borde vara laglig. Betydligt färre, totalt knappt 7%, anser att det ska vara lagligt att sälja cannabis i Sverige, med andelen 12% bland deltagarna under 30 år.

Trenden tycks vara att nya årskullar allteftersom kommer att öka andelen vuxna som är positiva till legalisering. Bara drygt hälften av deltagarna uppger att de känner till att antalet användare har ökat i de länder/stater som legaliserat cannabis, och här fanns inget generellt samband med ålder. Ännu något färre kände till att negativa konsekvenser, exempelvis drogrelaterade trafikolyckor, ökat i de länder/stater som legaliserat cannabis.

Fakta om skadeverkningarnas ökning efter legalisering av cannabis behöver mot denna bakgrund spridas till bredare grupper. Seriösa (med väl korta) uppföljningar har börjat komma från länder som använt legalisering med olika grad av offentlig kontroll. Flera studier visar hur antalet cannabis-relaterade akutbesök och inläggningar för vård har ökat och följer cannabis-användningen både inför och efter legaliseringen i Kanada.

Antalet barn som behövt vård för cannabisförgiftningar har ökat enligt ett par olika studier, vilket förklaras av att ät- och drickbara cannabisprodukter blev tillåtna. Den ökade förekomsten av skadeverkningar och vårdbehov efter legaliseringen i Kanada redovisas bland annat i rapporten från den kanadensiska staten (Legislative review of the Cannabis Act från 2024) och i vetenskapliga artiklar.

En besvikelse efter legalisering av cannabis i Kanada och andra länder är att den illegala marknaden delvis blivit kvar med ökad konkurrens och lägre priser som följd. I Kanada har man inte fått den minskning av gängkriminalitet och gängrelaterade mord som förespeglats i argumentationen för legalisering, gängrelaterade mord har tvärtom ökat efter legaliseringen. I Sverige är det givetvis så att den som köper cannabis gynnar kriminella gäng. Samtidigt står cannabis för en så liten del av gängens ekonomi att legalisering som en åtgärd mot gängen vore ett misstag eftersom den totala användningen och skadorna kommer att öka.

Andelen 12 % i Västerbottensundersökningen som anser att det ska vara lagligt att använda cannabis ligger i samma nivå som i andra undersökningar i Sverige från de senaste åren där 11-15 % med något olika frågelydelse i studierna uppgivit sig vara positiva till legalisering. Det är fortfarande en liten andel av befolkningen, men den tycks ha ökat med 2-3 gånger på 20 år. En ytterligare fördubbling kan ge en snöbollseffekt, där åsikter lätt omfamnas utan saklig grund. Därför är det viktigt att nu visa på konsekvenserna vid legalisering och satsa mer på attitydförändring, förebyggande och behandling.

Bertil Forsberg

ordförande Västerbottens läns nykterhetsförbund